

Barn & tecken

- vad och varför? -

En skrift om tankar kring tecken och att teckna med barn med särskilda behov

Barn & tecken

- vad och varför? -

Det finns många sätt att arbeta med utveckling av kommunikation och man kan gärna kombinera olika sätt, under förutsättning att det sker på barnets villkor. Man kan inte välja ett bildbaserat kommunikationssätt bara för att det är enklare för personalen, än att lära sig tecken. Det är barnets behov och förutsättningar som skall vara styrande vid val av kommunikationssätt.

Tecken fungerar bra och det finns alltid till hands. Man kan möjligen känna det lite trögt i inledningen, eftersom personal och föräldrar måste lära sig ett nytt uttryckssätt (ja, ibland känns det som om man lär sig ett helt nytt språk), men sett i ett längre perspektiv vänds detta till en fördel - det känns bra för barn och vuxna att tillsammans ta sig an uppgiften att använda tecken – man möts på samma nivå.

I det här faktabladet tar vi upp de tankar och ideer vi har när det gäller barn & tecken. Utifrån dessa frågeställningar hoppas vi att ni tar upp diskussioner kring tecken och teckenanvändande. Ni är alltid välkomna att kontakta oss om ni behöver ett bollplank i dessa diskussioner.

VARFÖR?

Tecken till barn med språkstörning /utvecklingsstörning syftar bland annat till

- att ge barnet ett kommunikationssätt i det dagliga livet
- att utveckla barnets förståelse för och vilja till kommunikation
- att stimulera talet

Tecken kombinerat med tal är ett bra sätt att kommunicera med barn med språkstörning av många orsaker:

- en vuxen som tecknar talar långsammare
- en vuxen som tecknar använder enklare ord och ett enklare uttryckssätt eftersom tecknen styr det talade språket
- tecknen betonar ordens längd, det blir distinkta inledningar och slut på orden – det syns när ett ord slutar och ett annat börjar
- tecken är ofta bildlika, vilket gynnar förståelsen och gör tecken lätta att "hitta på"
- tecken kan "hänga kvar" i luften dvs. de kan betonas genom att tecknas långsamt. Det går inte på motsvarande sätt att förstärka ett talat ord genom att säga det långsamt

Teckenanvändande utvecklar barnets vilja och förmåga att kommunicera bland annat eftersom:

- tecken är mer grovmotoriska än tal – det är lättare att uttrycka sig med ett tecken än med ett ord
- tecken ofta är bildlika, det går lätt att "hitta på tecken" för olika företeelser
- långa beskrivande meningar går att uttrycka med hjälp av färre tecken än ord
- tecken i kombination med mimik gör uttrycken mer levande och därmed mer nyanserade och livfulla
- rytmen i tecknen och i tecknandet gör att barnen får lättare att uttala de talade ordens alla stavelser

Detta "Fakta om tecken" tar upp aspekter som har med tecken och barn att göra, framförallt med tanke på integrering och allmän kommunikation. I serien "Fakta om tecken" finns även andra titlar som kan beställas kostnadsfritt från Tecknologen AB. Alla "Fakta om tecken" får citeras med angivande av källan, samt får mångfaldigas i icke kommersiella sammanhang, under förutsättning att HELA faktabladet mångfaldigas.

TECKEN & TAL

Det är viktigt att förstå, att även om barnet på kort sikt har lättare att uttrycka sig med hjälp av tecken, är detta inget som hämmar en kommande eventuell talutveckling. Eftersom kommunikation i samhället till 99% består av tal, kommer alla barn som har möjlighet till det, att använda tal som sitt kommunikationssätt.

Tecknens roll är mycket att stimulera kommunikation överhuvudtaget. Ett barn som inte kan uttrycka önskningsar och vilja med hjälp av tal, eftersom det inte kan tala förståeligt, kommer inte att anstränga sig för att göra talet mer förståeligt, eftersom viljan att kommunicera så småningom försvinner.

Har man däremot tecken som ett kommunikationssätt, kommer barnet snabbt att förstå vad kommunikation är till för och på sikt också hur det fungerar. Steget från tecken till tal blir då kortare, eftersom pressen att tvingas uttrycka sig på ett sätt som är besvärligt, minskar.

Man kan se många barn som i sin kommunikationspalett parallellt använder sig av tecken, tecken & tal och bara tal. En del ord fungerar bra att bara säga, andra kräver att barnet använder både tal och tecken, en del ord har ännu inte kommit ”fram till munnen” och de orden tecknar barnet. Detta är en normal utveckling för tecknande barn, på samma sätt som en del talande barn säger vissa ord begripligt, och andra ord helt obegripligt.

FÖRUTSÄTTNINGAR

För att ett barn ska kunna utveckla sin kommunikation med hjälp av tecken, krävs alltså att det kan göra sig förstått med tecken, det vill säga att omgivningen förstår och kan använda tecken. Barnets teckenförråd måste också hela tiden utvecklas. Står utvecklingen stilla, hämmas barnets inneboende intresse av att kommunicera - ingen tycker det är roligt att stå och stampa på samma ställe; man vill vidare!

För att nå dithän krävs alltså att barnets omgivning både kan förstå tecken och kan teckna själva, samt att man förstår att man inte kan använda samma tecken som man använde och kunde när barnet var 7 år, när barnet är 12.

Precis som ett talande barn, hämtar ett tecknande barn sina tecken från andra människors tecknande. Har man i sin omgivning ett fåtal personer som kan teckna, blir utvecklingen långsam eller kanske till och med stillastående, medan om barnet har en miljö där tecken ingår som ett naturligt umgängessätt, kommer detta att stimulera en ökad teckenanvändning och med detta en ökad vilja och möjlighet till kommunikation.

Man kan i detta sammanhang använda sig av begreppet ”språkbad” – tecken och tal skall skölja över barnet, för att barnet på så sätt skall kunna få ett stort passivt och ett rikt aktivt teckenförråd. Dessutom får detta barnet att känna sig delaktig – om omgivningen använder ens språk, blir ju steget till ökad kommunikation inte särskilt stor, medan om endast en eller två personer i omgivningen använder det, blir resultatet det motsatta.

inte TECKEN - TECKNA!

För att kunna stimulera ett tecknande barn till utveckling, måste alltså omgivningen lära sig tecken. Personalens teckenförråd måste dessutom vara stort. Att kunna 20, 30 tecken räcker inte för att kunna skapa en vettig kommunikation. För att barnets kommunikation skall utvecklas i rätt riktning, krävs att kommunikationen känns meningsfull och möjlig för barnet.. Med 20 tecken i bagaget kan man inte teckna - man kan bara ett antal tecken.

Självklart är det bättre att kunna 100 tecken än inga tecken alls, men menar man allvar med att ett barn med språkstörning och som använder tecken i sin kommunikation skall känna sig integrerat och inkluderat i verksamheten, krävs det betydligt mycket mer - man måste kunna teckna, inte bara använda ett tecken här och där.

Att kunna 400 – 500 tecken är absolut minimum, eftersom man som personal inte bara skall kunna använda ett teckenförråd för det dagliga livet, utan också ansvara för det tecknande barnets språkutveckling.

Ett talande barn omges av tal överallt; i skolan, på fritids, hemma, på träningen, i TV, i radio, i dataspel osv. För ett tecknande barn är situationen en helt annan – man kan ofta räkna upp ett tecknande barns språkliga omgivning och stöd på ena handens fingrar, och det är naturligtvis inte alls tillfredsställande. Det är säkert ingen omöjlighet att tänka sig, att man som personal behöver 10 gånger så många tecken som barnet, för att verkligen säkerställa utvecklingen av barnets kommunikation.

Personal som ansvarar för tecknande barn, behöver träning och färdighet inte bara i produktion av tecken - att teckna - utan också i att förstå tecken. Tecknande barn har olika förutsättningar för att producera tecken, rent fysiskt, och man behöver därför som personal, ha tränat på att avläsa och förstå. Själva produktionen av tecken är viktig för barnet, eftersom det är genom denna produktion som barnet lär sig tecken från personalen, men barnet måste känna en trygghet i att personalen förstår vad barnet vill säga, annars kommer aldrig någon kommunikation till stånd.

Lisa, 12 år satt och grät i en soffå i träningsskolans korridor när jag kom dit och skulle ha en föreläsning. Hon svarade inte när jag frågade varför hon var ledsen. Henens kamrat, som satt bredvid henne, svarade i hennes ställe:

- Du vet Lisas språk är sjukt.

Jag förstod först inte, men fick sedan förklarat för mej, att Lisa hade en assistent som var den enda som kunde teckna. Nu hade assistenten varit sjuk i en hel vecka och Lisa hade ingen att förmedla sig med.

Det är så viktigt att barn har en stor språklig omgivning - språket får aldrig bli sjukt!

INTEGRERING

För att ett barn med språkstörning överhuvudtaget skall kunna integreras, krävs att omgivningen i skolan / förskolan förstår och kan använda det barnets uttryckssätt. Ett tecknande barn kan rent teoretiskt – beroende av barnets teckenförråd, utvecklingsnivå mm – uttrycka sig på samma villkor som ett talande barn, men förutsättningen för detta är ju att de som skall kommunicera med barnet kan tecken.

Att genomföra någon som helst typ av integrering utan att ha personal som kan förstå det tecknande barnet, är inte möjligt.

Ett tecknande barn kan kanske också kommunicera med icke-tecknande personal, med hjälp av bilder, Pictogram, foton eller andra grafiska metoder, men dessa metoder är alltid mer begränsade och begränsande än tecken. Ett barn som har förutsättningar för att använda tecken skall alltid mötas av personal som använder tecken.

Skolan måste också se framåt - barn som går på förskola, kommer att växa in i andra skolformer med tiden. Det ska aldrig behöva komma som en överraskning för kommande skolor eller skolformer, att ett barn som kommer till dem, använder tecken. Självklart skall personalen vara utbildad och redo att teckna med detta barn, från första stund!

Tecknologen AB

- din resurs när det gäller tecken -

Tecknologen har kurserna som behövs för att utveckla personalens kunskap och färdighet när det gäller tecken. På en Tecknologen-kurs lär du dej inte bara ett stort antal tecken, utan får också kunskap om hur de ska användas i ditt daglig arbete. detta i kombination med att du under hela kursen tränas i att använda tecken i olika situationer, skapar en säkerhet i ditt teckenanvändande.

Med den säkerheten i bagaget kommer du att använda tecken med stor färdighet på ditt jobb. Välkommen

www.tecknologen.se

TANKAR om LÖSNINGAR

Att på ett bra sätt integrera ett tecknande barn i en förskole- /skolverksamhet kräver utbildad personal. Personalen behöver ett grundteckenförråd på cirka 400 – 500 tecken. Dessutom behövs en kunskap om bildspråket som uttryckssätt och träning i teckenproduktion och avläsning.

Teckenanvändningen skall hanteras både kort- och långsiktigt; eftersom personalens teckenanvändning dels syftar till att klara den dagliga kommunikationen, men också dels syftar till att utveckla det tecknande barnets språk inför framtiden, krävs också en mer långsiktig planering av personalens fortbildning. I takt med att tecken används mer flitigt, kommer barnet också att lära sig mer tecken. Det innebär att ”gapet” mellan personalens teckenkunskaper och barnets, minskar, vilket inte gynnar en fortsatt positiv språk-/teckenutveckling.

Man kan lära sig enstaka tecken genom att studera böcker eller använda datorprogram, men att teckna är en annan sak än att kunna några tecken. Att teckna kräver ett stort teckenförråd, samt träning i att använda dem på rätt sätt i rätt sammanhang. Detta kan man bara lära sig genom att gå en kurs.

För att sedan vidmakthålla kunskaperna, krävs en kontinuerlig vidareutbildning.

Det är viktigt att se dessa utbildningar som en del i verksamheten - inte som en engångsinsats. Har man ett tecknande barn i en grupp, måste man avsätta tillräckliga resurser för att detta barn ska kunna integreras. Målet med integreringen är inte att det tecknande barnet ska vara ”kroppintegrerat” i en grupp med talande barn, utan barnet skall vara ”barnintegrerat”. Det betyder med självklarhet att barnet skall ha samma tillgång och möjlighet till kommunikation, som övriga barn i gruppen - det vill säga kunna uttrycka sig och bli förstörd med hjälp av tecken.

Det är också viktigt att se utbildningarna som en investering – alla barns språkutveckling gynnas av tecken, oavsett om barnet har ett handikapp eller inte. Dessutom ökar antalet barn med olika typer av kommunikationsproblem stadigt och man kan tänka sig att det alltid kommer att finnas barn med särskilda kommunikationsbehov i olika grupper och på förskola/skola.

Ingen kommer på tanken att kostnader får stå i vägen när det gäller fysisk tillgänglighet. Självklara barn som har fysiska handikapp ha tillgång till samma salar och samma rastaktiviteter, som barn utan handikapp. Ramper byggs och hissar installeras för detta ändamål - den fysiska tillgängligheten ökar tack och lov i Sverige i rasande tempo.

Sämre ställt är det med den psykosociala tillgängligheten. Tecken och andra kommunikationssätt är sociala ramper och gemenskapskapande hissar - kostnaden är ringa; kurser för personalen, arbetstid

för träning och vidareutbildning är det som behövs. Problemet är att utbildningsanslagen är mycket mindre än de anslag som kan fås för mer handfasta lösningar i form av breddade dörrar och sänkta trösklar.

Att bredda sociala dörrar och sänka kommunikations-trösklar måste också få kosta pengar, även om problemen för de barn som behöver den hjälpen, inte alltid syns på samma påtagliga sätt som fysiska hinder gör. Behoven är dock lika - tillgänglighet är inte bara ett fysiskt rum, det är också ett socialt! Att skapa detta rum är ett anständighetskrav.

”Varje barn med fysiskt eller psykiskt handikapp har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv som möjliggör dess aktiva deltagande i samhället”

/FNs barnkonvention artikel 25

VAD & HUR?

Samtidigt är det också viktigt att inte se sig blind på antalet tecken som ett barn eller personalen kan. Antalet tecken är inte alltid ett mått på kommunikationsförmågan eller på möjligheten att klara olika situationer.

Att kunna 500 tecken inom allmänna områden som mat, dagens händelser och likanande, ger inte nödvändigtvis en bra möjlighet till kommunikation när barnet är på ridskolan eller åker konståkning. Då hade kanske en person som bara kan 50 tecken, men tecken från dessa aktiviteters verklighet, haft lättare för att skapa kontakt och förståelse.

Ett barn som vid ett tillfälle kan 60 tecken har troligen inte fördubblat sin kommunikativa förmåga när man 6 månader senare räknar tecken och kommer fram till siffran 120.

Att istället ”mäta” antalet situationer som barnet kan klara av med hjälp av tecken ger en bättre bild av

den kommunikativa förmågan, och dessutom värderas då också omgivningens kunskap i att teckna - vilket är mer rättvist! Att bara räkna barntecken och mäta utifrån det, lägger på något sätt ansvaret för kommunikationen på barnet. Kommunikation sker i samverkan och så bör också kommunikationsförmågan räknas.

Jag har i mitt arbete träffat på tecknande barn som kanske skulle klara 5 - 6 kommunikationssituationer med sin personal, men uppemot 30 situationer med mej. Det beror på att vi tillsammans har en förmåga att förstå varandra bättre. Med min teckenkunskap som grund, kan vi tillsammans dessutom utveckla vår gemensamma kommunikation.

Gör en lista över situationer som ni vill klara av tillsammans med barnet och bocka sedan för allteftersom ni gemensamt klarar av situationerna!

Det är det som kallas utveckling av kommunikationsförmågan!

Barn & tecken

- vad och varför? -

Sammanfattningsvis...

- barn har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv och att kunna aktivt delta i samhället - kommunikation är nyckeln!
- att kunna tecken är bra, men att kunna teckna är nödvändigt för att skapa kommunikation.
- teckna mycket - skapa ett språkbad!
- teckna många - skapa ett språkbad!
- språket får inte bli sjukt...
- antal tecken är inte ett mått på kommunikationsförmåga - hur man använder dom är viktigare
- sätt upp mål för vilka situationer barnet och ni skall kunna klara av att kommunicera gemensamt
- se gärna fram mot målet ”tal” men tänk först ”kommunikation”
- tal förhindras aldrig av teckenanvändning, tecken stimulerar talet
- blanda gärna kommunikationssätt, men - var noga med att utgå från barnets behov och förutsättningar - det är helheten som avgör
- teckenkunskaper måste uppdateras - det går inte att använda samma teckenförråd till ett barn som är 12, som man gjorde när barnet var 7
- använd tecken för att skapa sociala ramper och bredda kommunikations-dörrarna
- fysiska hinder kan byggas bort - sociala hinder handlar ofta om kunskap och utbildning.
- med hjälp av tecken kan man uttrycka allt som går att säga med ord - glöm inte bort småpratet och att ha roligt! Det är kul att teckna!

KUNSKAP ger TRYGGHET

Tecknologen ger kurser över hela landet. I Stockholm, Göteborg, Malmö och Östersund anordnas regelbundet öppna kurser, där deltagare från olika delar av landet genomför såväl grund- som påbyggnadskurser. Dessutom kan kurser på olika nivåer och av olika längd köpas in till den kommun eller den arbetsplats där du jobbar. Tecknologen AB genomför också föreläsningar, deltar i utvecklingsprojekt och ger ut faktamaterial om tecken och teckenanvändning. Kontakta oss gärna om du har frågor om kursverksamheten eller om du har allmänna frågor kring tecken och att teckna - vi är gärna ditt bollplank!

Ronny Johansson och Johnny Skoglund

"Nu kan vi förstå och göra oss förstådda"

"Vi heter Johnny Skoglund och Ronny Johansson och gick Tecknologens grundkurs i Göteborg. Kursen var mycket intensiv och givande, och tack vare kursledarens pedagogiska och trevliga upplägg, gjorde det inget att vi inte hade några förkunskaper. Håkan ledde in oss i "teckenvärlden"

på ett mycket bra sätt, och vi känner oss mycket nöjda med de kunskaper vi fick.

Vi lärde oss mycket och med förvånande snabbhet. Kursen gav oss nyttiga tecken och god grund i att använda dem, såväl i teori som praktik. Vi känner att vi nu på våra arbetsplatser kan förstå tecknande personer bättre och kan göra oss förstådda på ett bättre sätt."

Kristina Arvidsson och Eva Andersson, Partille kommun

"En rolig kurs, som rekommenderas till alla!"

"Efter att ha gått Tecknologens grundkurs känner vi oss väl förberedda för att använda mycket tecken i vårt arbete. Kursen var både entusiastmrande och inspirerande, med en trevlig blandning av både teori och roliga praktiska övningar.

Dessutom gav kursen oss alla tecknen i ett sammanhang. Det underlättade inläringen och gav oss bättre förståelse för hur tecken kan användas.

En rolig och nyttig kurs som vi verkligen kan rekommendera till alla, oavsett om du är nybörjare eller redan använder tecken i ditt arbete."

några av VÅRA KURSER 2010

STOCKHOLM

Grundkurser (5 dagar)

STO038 20 - 24 sept
STO046 15 - 19 nov

Påbyggnad (3 dagar)

STO022 31 maj - 2 juni

Kurspriser: 5 dagar 4 350:-
4 dagar 3 590:-
3 dagar 3 150:-

Priser gäller vid anmälan senast 1/8 -10

GÖTEBORG

Grundkurs (4 eller 5 dagar)

GÖT042 18 - 22 okt (4 dagar)
GÖT048 29 - 30 nov & 15 - 17 dec

LULEÅ

Grundkurs (5 dagar)

LUL034 23 - 27 aug

Kurstider: 09.00 - ca 16.30 varje dag
Anmälan: 0511 - 290 18
info@tecknologen.se
Mer info: www.tecknologen.se

Egen kurs - hemmauid!

Finns det flera personer på en arbetsplats, eller på olika arbetsplatser inom exempelvis en kommun, är det möjligt att köpa kursdagar, för att på så sätt skräddarsy en kurs hemmauid. Pris från 13.000:- per dag

"Faktablad om tecken" ges ut av Tecknologen AB. Faktabladet får citeras med angivande av källa. Faktabladet får också fritt mångfaldigas i icke kommersiellt syfte, under förutsättning att hela faktabladet kopieras och häftas ihop. Kontakta oss gärna med era frågor & funderingar:

www.tecknologen.se

Håkan Ernklev: 0511 - 290 18
mobil: 0705 - 66 48 22
e-post:: hakan@tecknologen.se

info@tecknologen.se